

habere directe et immediate ullam temporalem potestatem, sed solum spiritualem; habere tamen, ratione potestatis spiritualis, saltem indirecte potestatem quamdam, eamque summam, in temporalibus. Ita Hugo de S. Victore, lib. II *de Sacram.*, p. 2, c. 4, quem sequitur Alexander Alensis, 3^a p. *Summæ*, q. 40; item S. Bonaventura, *De orig. jurisd.*, q. 3, in fine, alique post eos multi. Refertur theologos Romanos iudicium censorium præparasse contra Bellarminum, eo quod potestatem indirectam tantum asseruerat, et summum Pontificem non sanxisse hoc iudicium, propter eximia authoris merita. Unde

Dico: Summa potestas temporalis saltem indirecta Romano Pontifici competit.

Explicatur primum propositio. Etsi Pontifex ut talis nullam habeat potestatem mere temporalem, habet tamen, in ordine ad bonum spirituale, summam potestatem disponendi de rebus temporalibus Christianorum, ut sic attingere possit finem spiritualem sibi præstitutum, id est procurare salutem æternam animarum, quæ omni fini temporali præstat.

Hoc illustratur per similitudinem. Ut enim se habent in homine spiritus et caro, ita se habent in Ecclesia duæ potestates, spiritualis scilicet et temporalis. Caro est sine spiritu in brutis, spiritus sine carne in angelis. Ex quo apparet neutrum esse præcise propter alterum. Cum vero caro sit unita spiritui in homine, quia una persona ex eorum conjunctione resultat, necessario habent subordinationem, sine qua impossibilis esset connexio. Caro enim subest, spiritus præest, et licet spiritus non se misceat actionibus carnis, sed sinat eam ut sibi convenit agere, quando hujusmodi actiones fini ipsius spiritus efficiunt, spiritus carni imperat et eam castigat, ut in dependentia et subiectione necessaria retineatur.

Ita prorsus politica potestas habet suos principes, suas leges, sua iudicia, etc., et similiter ecclesiastica suos episcopos, suos canones, sua iudicia. Illa habet pro fine temporalem pacem, ista salutem æternam. Inveniuntur quandoque separata, ut olim tempore Apostolorum, cum

principes infideles non erant de gremio Ecclesiæ, quandoque conjunctæ, ut nunc. Cum autem sunt conjunctæ, unum corpus efficiunt, ideoque, ut sint vere connexæ, inferior debet superiori subjici et subordinari. Itaque spiritualis non se miscet temporalibus negotiis, sed sinit omnia procedere eodem modo quò fiebant ante unionem, dummodo non obsint fini spirituali, aut non sint necessaria ad hunc finem consequendum. Si autem tale quid accidat, spiritualis potestas potest et debet coercere temporalem omni ratione ac via quæ ad id necessaria esse videtur.

Prob. 1° ratione. 1° Potestas civilis potestati spirituali subjecta est, quando utraque pars ad eandem rempublicam christianam pertinet. Ergo potest princeps spiritualis principi temporali imperare, et de temporalibus disponere in ordine ad bonum superius quod subditis suis procurare tenetur; omnis enim superior inferiori suo imperat. — *Prob. ant.* ex finibus utriusque potestatis. Felicitas temporalis, quæ est finis potestatis civilis, non est finis ultimus hominis, ejus finis ultimus, scilicet æterna felicitas, est finis proprius et necessarius potestatis spiritualis. Atqui omnia a fine ultimo pendent et ad eum referri debent. Ergo.

2° Reges et Pontifices, clerici et laici non faciunt spiritualiter duas respublicas, sed unam, id est unam Ecclesiam, quæ civili reipublicæ præstat. Dicit enim Apostolus, *Rom.*, XII, 5: *Multi unum corpus sumus in Christo*, et *I Cor.*, XII, 13: *In uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus*. Atqui in omni corpore membra sunt connexa et dependentia unum ab alio, non autem recte assereretur spiritualia pendere a temporalibus. Ergo temporalia a spiritualibus pendent, illisque subjiciuntur.

3° Si temporalis administratio impedit bonum spirituale, omnium iudicio tenetur princeps temporalis illum administrandi modum mutare, etiam cum detrimento temporalis boni. Unde sequitur, temporalem potestatem spirituali subjectam esse.

4° Potest quaelibet respublica, quia in se perfecta est et sibi ipsi sufficere debet, cuilibet alteri reipublicæ, etiam sibi non subjectæ, imperare et eam cogere ad mutandam administrationem, imo etiam ejus principem deponere et alium instituere, quando non potest aliter se ab ejus injuriis defendere. Ergo multo magis poterit spiritualis respublica imperare temporali reipublicæ sibi subjectæ, eamque cogere ad administrationem suam mutandam, et deponere principes atque alios instituere, si non possit aliter bonum spirituale tueri. Quod exprimit, post Bernardum, lib. IV de *Consider.*, Bonifacius VIII in extrav. *Unam sanctam*: « Uterque ergo est in potestate Ecclesiæ, spiritualis scilicet gladius et materialis. Sed is quidem pro Ecclesia, ille vero ab Ecclesia exercendus. Ille sacerdotis, is in manu regum et militum, sed ad nutum et patientiam sacerdotis. Oportet autem gladium esse sub gladio, et temporalem auctoritatem spirituali subiacere potestati. Nam, cum dicat Apostolus: *Non est potestas, nisi a Deo; quæ autem sunt a Deo ordinata sunt*; non autem ordinata essent, nisi gladius esset sub gladio, et tamquam inferior reduceretur per alium in suprema. »

5° Non licet Christianis tolerare regem infidelem aut hæreticum conantem pertrahere subditos suos ad suam hæresim aut infidelitatem. Atqui ad Pontificem pertinet judicare an rex pertrahat ad hæresim, necne, quia ad nullum alium commissa est cura religionis. Ergo Pontificis est judicare regem esse deponendum vel non deponendum. — Maj. prob. Quando jus humanum et jus divinum opponuntur, debet servari jus divinum, omisso jure humano. Atqui de jure divino est servare veram fidem et religionem, quæ una tantum est et absolute necessaria; de jure autem humano est quod hunc aut illum habeamus regem. Ergo.

Hoc argumentum valde placuit Doctori Angelico dicenti, 2^a 2°, q. 10, a. 10, o: « Considerandum est quod dominium et prælatio introducta sunt ex jure humano [quantum scilicet ad personas ea possidentes]; distinctio autem fidelium et infidelium est ex jure divino. Jus autem divinum,

quod est ex gratia, non tollit jus humanum, quod est ex naturali ratione. Ideo distinctio fidelium et infidelium, secundum se considerata, non tollit dominium et prælationem infidelium supra fideles. Potest tamen juste per sententiam vel ordinationem Ecclesiæ auctoritatem Dei habentis tale jus domini vel prælationis tolli; quia infideles merito suæ infidelitatis merentur potestatem omittere super fideles, qui transferuntur in filios Dei. Sed hoc quidem Ecclesia quandoque facit, quandoque autem non facit... » Neque per infideles intelligit S. Thomas solos ethnicos, ut Barclaius et quidam alii videntur existimasse; nam ibid., a. 6, o, diversi generis infideles comparans respectu ad fidem, dicit: « Secundum hoc, infidelitas hæreticorum, qui profitentur fidem Evangelii, et ei renuntiant, eam corrumpentes, gravius peccant quam Judæi, qui fidem Evangelii nunquam susceperunt. Sed quia [Judæi] susceperunt ejus figuram in veteri lege, quam male interpretantes corrumpunt, ideo etiam eorum infidelitas est gravius peccatum quam infidelitas gentilium, qui nullo modo fidem Evangelii susceperunt. » Ergo, sub hoc respectu, hæretici sunt deterioris speciei infideles, ut S. Doctor concludit: « Unde, simpliciter loquendo, infidelitas hæreticorum est pessima. » Non tantum erga principes christianos hoc jus S. Doctor Ecclesiæ attribuit, sed etiam erga infideles proprie dictos. Dicit enim in eodem art. 10: « In illis vero infidelibus qui temporaliter Ecclesiæ vel ejus membris non subjacent, prædictum jus Ecclesia non statuit, licet posset instituere de jure. Et hoc facit ad scandalum vitandum. » Eadem repetit ibid., q. 12, a. 2, o: « Distinctio fidelium et infidelium est secundum jus divinum, per quod non tollitur jus humanum. Sed aliquis per infidelitatem peccans, potest sententialiter jus domini amittere, sicut etiam quandoque propter alias culpas... Et ideo, quam cito aliquis per sententiam denunciatur excommunicatus propter apostasiam a fide, ipso facto ejus subditi sunt absoluti a dominio ejus et juramento fidelitatis quo ei tenebantur. » Item q. 60, a. 6, ad 3: « Potestas sæcularis subditur spirituali, sicut corpus animæ, ut Gregorius Nazianzenus dicit, *Orat.* 17. Et ideo

non est usurpatum iudicium, si spiritualis praelatus se intromittat de temporalibus, quantum ad ea in quibus subditur ei sæcularis potestas, vel quæ ei a sæculari potestate relinquuntur.» Insuper, in II *Sentent.*, dist. 44, in fine, dicit idem Doctor, in Papa esse apicem utriusque potestatis, spiritualis scilicet et temporalis; unde recte concluditur potestatem temporalem, in his qui eam in gradu inferiori exercent, ei subordinari. Eadem leguntur in lib. III *de Regimine principum*, cap. 40 et 49, quem omittimus, quia de ejus authenticitate non satis constat¹.

Prob. 2^a autoritate et praxi Ecclesiæ. Nam in pluribus conciliis œcumenicis Ecclesia statuit laicos qui hæreticos esse deprehenderentur bonis suis temporalibus privandos esse, et subditos a sacramento fidelitatis absolvit erga principes qui hæresim profiterentur, vel hac labe territoria sua purgare negligenter, aut jura ecclesiastica læderent. Hoc constat ex actis conc. Lateran. III et IV, et conc. Lugdun. I. Sit in exemplum sententia ab Innocentio IV in hoc ultimo concilio contra Fridericum II imperatorem lata, his verbis: « Nos itaque super præmissis et compluribus aliis ejus nefandis excessibus, cum fratribus nostris et sacro concilio deliberatione præhabita diligenti, cum Jesu Christi vices immeriti teneamus in terris, nobisque in beati Petri apostoli persona sit dictum: *Quodcumque ligaveris super terram, etc.*, memoratum principem qui sese imperio et regnis, omnique honore ac dignitate reddidit tam indignum, qui propter suas impietates a Deo ne regnet vel imperet est abjectus, suis ligatum peccatis et abjectum, omnique honore et dignitate privatum a Domino ostendimus, denuntiamus, ac nihilominus sententiendo privamus, omnes qui ei juramento fidelitatis tenentur adstricti a juramento hujusmodi perpetuo absolventes, etc. » In præcedenti conc. Lateran. IV, Innocentius III Raymundum a comitatu Tolosano similiter deposuerat.

1. Multorum theologorum, tum Angelico cœvorum tum posteriorum, testimonia habentur in *Apologia* dissert. Bellarmini *de Potestate summi Pontificis*, in tomo XII ejus operum. edit. Viærs anni 1874.

Ubi advertendum est, 1° Pontificem in hoc casu egisse ut Christi Vicarium, vi potestatis generalis Petro ejusque successoribus a Christo collatæ, et non tantum nudam declarationem emittere, sed sententiam veram authoritative proferre. Dicendum est insuper, Pontificem non a concilio accepisse potestatem quam tunc exercuit; nam, ut supra probatum est, concilium non est supra Papam, sed Papa est supra concilium, et quæcumque « sacro approbante concilio » facit, eadem extra concilium et solus potest facere. 2° Facta supra laudata ut dogmatica habenda sunt, id est ut doctrinam catholicam de jure vi ejus acta sunt implicantia. Etenim non ad nudum factum unice attendendum est, sed etiam et præcipue ad fundamentum super quo jus a Pontifice et concilio assertum innititur. Atqui in sententia præmissa docetur potestatem istam ex institutione Christi procedere et ad rationem summi pontificatus pertinere. Ergo jure divino Romano Pontifici hæc potestas competit.

Similiter ratiocinandum est de depositione Henrici IV imperatoris, Friderici II patris, a S. Gregorio VII in concilio Romano facta. Parum enim refert quod concilium istud non fuerit œcumenicum, siquidem dictum est hanc potestatem Papæ a concilio nullatenus fuisse collatam. De hoc Pontifice habetur in Breviario Romano sequens encomium: « Contra Henrici imperatoris impios conatus fortis per omnia athleta impavidus permansit, seque pro muro domui Israel ponere non timuit, ac eundem Henricum in profundum malorum prolapsum fidelium communione regnoque privavit, atque subditos populos fidei ei data liberavit. »

« Ut autem magis in particulari explicentur hæc omnia, inquit Bellarminus, *de Summo Pontifice*, lib. V, cap. 6, comparanda est potestas Papæ spiritualis cum personis iudicium seu principum sæcularium, cum legibus eorum civilibus et cum eorum foro et judiciis.

» Quantum ad personas, non potest Papa ut Papa ordinarie temporales principes deponere, etiam justa de causa,

eo modo quo deponit episcopos, id est tamquam ordinarius iudex. Tamen potest mutare regna, et uni auferre atque alteri conferre, tamquam summus princeps spiritualis, si id necessarium sit ad animarum salutem, ut probatum est.

» Quantum ad leges, non potest Papa ut Papa ordinarie condere legem civilem, vel confirmare aut infirmare leges principum, quia non est ipse princeps Ecclesie politicus. Tamen potest omnia illa facere, si aliqua lex civilis sit necessaria ad salutem animarum, et tamen non velint reges eam condere; aut si alia sit noxia animarum salutis, et tamen reges non velint eam abrogare.

» Itaque optima est regula quam tradit Glossa ad cap. Possessor, de Regulis juris in Sexto, quae talis est: « Quando » de eadem re contrariae inveniuntur leges imperatoriae » et pontificiae, si materia legis est res animarum periculum concernens, abrogatur lex imperatoria per pontificiam. » Et hoc modo lex quae habetur cap. Si qui, de Praescript. abrogavit legem imperatoriam quae habetur in Codice, de praescript. triginta vel quadraginta annorum, etiam cum mala fide, quae non poterat servari sine peccato mortali. At quando materia legis est res temporalis non concernens animarum periculum, non potest lex pontificia abrogare legem imperatoriam, sed utraque servanda est, illa in foro ecclesiastico, ista in foro civili.

» Quantum ad iudicia, non potest Papa ut Papa ordinarie iudicare de rebus temporalibus. Recte enim Bernardus Eugenio, lib. I de Consider., cap. 6: « Habent haec » infima et terrena iudices suos, reges et principes terrae. » Quid fines alienos invaditis? Quid falcem vestram in » alienam messem extenditis? » Item: « In criminibus, non in possessionibus potestas vestra. » At nihilominus in casu quo id animarum salutis necessarium est, potest Pontifex assumere etiam temporalia iudicia, quando nimirum non est ullus qui possit iudicare, ut cum duo reges supremi contendunt, vel quando qui possunt et debent iudicare, non volunt sententiam ferre. Unde ibidem Bernardus, cap. 7: « Sed aliud est, inquit, incidenter

» excurrere in ista, causa quidem urgente; aliud ultro » incumbere istis, tamquam magnis dignisque tali et » talium intentione rebus. » Et Innocentius III, cap. Per venerabilem, Qui filii sint legitimi, dicit, jurisdictionem temporalem solum casualiter Pontificem exercere. »]

ARTICULUS VIII

Quid sit Cleri Gallicani de ecclesiastica potestate Declaratio, anni 1682, et quid de ea sentiendum?

[Resp. 1°. Quid sit haec celebris declaratio, satis intelligitur ex ipso textu, quem hic apponimus:

« Ecclesiae Gallicanae decreta et libertates a majoribus nostris tanto studio propugnatas, earumque fundamenta sacris canonibus et Patrum traditione nixa multi diruere moliantur; nec desunt qui earum obtentu primatum beati Petri ejusque successorum Romanorum Pontificum a Christo institutum, iisque debitam ab omnibus Christianis obedientiam, Sedisque Apostolicae, in qua fides praedicatur et unitas servatur Ecclesiae, reverendam omnibus gentibus majestatem imminuere non vereantur. Haeretici quoque nihil praetermittunt quo eam potestatem, qua pax Ecclesiae continetur, invidiosam et gravem regibus et populis ostentent, iisque fraudibus simplices animas ab Ecclesiae matris Christique adeo communione dissociant.

» Quae ut incommoda propulsemus, nos archiepiscopi et episcopi Parisiis mandato regio congregati, Ecclesiam Gallicanam representantes, una cum caeteris ecclesiasticis viris nobiscum deputatis, diligenti tractatu habito, haec sancienda et declaranda esse duximus.

I. — » Primum, beato Petro, ejusque successoribus Christi vicariis, ipsique Ecclesiae rerum spiritualium et ad aeternam salutem pertinentium, non autem civilium ac temporalium, a Deo traditam potestatem, dicente Domino:

Regnum meum non est de hoc mundo, et iterum: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo; ac proinde stare apostolicum illud: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas nisi a Deo; quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Reges ergo et principes in temporalibus nulli ecclesiasticæ potestati Dei ordinatione subijci, neque autoritate clavium Ecclesiæ directe vel indirecte deponi, aut illorum subditos eximi a fide atque obedientia, ac præstito fidelitatis sacramento solvi posse, eamque sententiam publicæ tranquillitati necessariam, nec minus Ecclesiæ quam imperio utilem, ut verbo Dei, Patrum traditioni et sanctorum exemplis consonam omnino retinendam.

II. — » Sic autem inesse Apostolicæ Sedi ac Petri successoribus, Christi vicariis, rerum spiritualium plenam potestatem, ut simul valeant atque immota consistent sanctæ œcumenicæ Constantiensis, a Sede Apostolica comprobata, ipsoque Romanorum Pontificum ac totius Ecclesiæ usu confirmata, atque ab Ecclesia Gallicana perpetua religione custodita decreta de autoritate conciliorum generalium, quæ sessione IV et V continentur; nec probari a Gallicana Ecclesia qui eorum decretorum, quasi dubiæ sint autoritatis ac minus approbata, robur infringant, aut ad solum schismatis tempus concilii dicta detorqueant.

III. — » Hinc Apostolicæ potestatis usum moderandum per canones Spiritu Dei conditos ac totius mundi reverentia consecratos; valere etiam regulas, mores et instituta a regno et Ecclesia Gallicana recepta, Patrumque terminos manere inconcussos; atque id pertinere ad amplitudinem Apostolicæ Sedis, ut statuta et consuetudines tantæ Sedis et ecclesiarum consensione firmatæ propriam stabilitatem obtineant.

IV. — » In fidei quoque quæstionibus præcipuas summi Pontificis esse partes, ejusque decreta ad omnes et singulas ecclesias pertinere, nec tamen irreformabile esse judicium, nisi Ecclesiæ consensus accesserit.

« Quæ accepta a Patribus ad omnes ecclesias gallicanas atque episcopos iis Spiritu sancto auctore præsidentes mittenda decrevimus, ut idipsum dicamus omnes, simusque in eodem sensu et in eadem sententia. »

Resp. 2°. Quid sentiendum sit de prædicta declaratione, compertum erit perpenso unoquoque articulo, et collato præsertim cum constitutione *Pastor æternus*, de primatu Pontificis Romani, in synodo Vaticana edita et promulgata.

1° Doctrina articuli primi Declarationis abundanter fuit refutata in articulo nostro præcedenti, ubi agitur de potestate temporali quæ Romano Pontifici competit.

Observandum est in hoc articulo perperam invocari verbum Christi, *Joann.*, XVIII, 36: *Regnum meum non est de hoc mundo*, quasi significet regnum seu potestatem et autoritatem Christi, ejusque Vicarii, nequaquam et sub quolibet respectu ad res hujus mundi seu ad res temporales spectare. Contextus invicte probat hujus loci sensum audacter fuisse detortum in erroneæ doctrinæ fulcimentum. Interrogante enim Pilato: *Tu es rex Judæorum?* respondet Jesus: *Regnum meum non est de hoc mundo... Nunc autem regnum meum non est hinc.* Ingemnanti quæstionem, respondet iterum: *Tu dicis quia rex sum ego. Ego in hoc natus sum et ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Ex his patet Christum fuisse constitutum regem a Patre, a quo audivit, *Psal.* II, 8: *Postula a me, et dabo tibi gentes hæreditatem tuam, et possessionem tuam terminos terræ. Reges eos in virga ferrea, etc.* Verbis prædictis asseruit tantum suam potestatem non ex voluntate humana, sed ex institutione divina oriri. Quænam vero sit et ad quæ extendatur, in persona Pontificis Romani, supra fuit determinatum. Hic sufficiat demonstrare verba usurpata omnino extra rem esse.

2° In secundo articulo affirmatur *plenam* potestatem Romani Pontificis, etiam in rebus spiritualibus, non esse plenam, utpote autoritati concilii generalis inferiorem, juxta decreta in sessionibus IV et V concilii *generalis*

Constantiensis edita. Hoc falsum esse, fuit demonstratum in art. præced. Quod ad decreta Constantiensia speciatim attinet, dictum est et probatum, hoc concilium non fuisse œcumenicum tempore quo hæc decreta edidit, et etiam œcumenicitatem tunc non potuisse habere, et insuper Martinum V in legitimum Pontificem electum rata ea non habuisse. Hæc ibi require, in resp. ad 1^{am} obj.

3° Tertius articulus potestati monarchicæ Pontificis Romani limites arbitrarios injuriose assignat. Supponit enim Christum, cum Ecclesiam suam constituit, Petro ejusque successoribus, tamquam pastoribus et rectoribus supremis, eam regendam ita commisisse, ut cuilibet ecclesie particulari liceret hanc auctoritatem pro libitu suo in rebus disciplinariis declinare et impotentem reddere. Et eo magis offenditur pontificia majestas, quo regie potestati attribuitur jus canones illius ecclesie particularis ita sancienti, ut inconcussa maneant, propriam stabilitatem obtineant et Sanctæ Sedis ordinationibus prævaleant; unde Pontifex Romanus, quem articulus primus a negotiis sæcularibus omnino arceat, etiam cum quæstiones spirituales ex iis exsurgunt, in rebus spiritualibus auctoritate regie per hunc tertium articulum subjeitur. Gravissime ergo primatus Romani Pontificis læditur, unitasque regiminis in Ecclesia destruitur.

4° Quod ad articulum quartum attinet, cum Pontifici Romano deneget prærogativam infallibilitatis quæ supra ipsi fuit asserta ex Scriptura et traditione, et præsertim ex definitione solemnè in synodo Vaticana edita, ut formaliter hæreticus nunc habendus est.

Ex præmissis patet Declarationem Gallicanam in omnibus partibus suis esse rejiciendam. Statim atque publicata est, a Sancta Sede fuit reprobata et damnata. Censores Romani, in congregatione Cardinalium et theologorum quorum judicio specialiter ab Innocentio XI fuerat commissa, pronuntiaverunt singulas propositiones gallicanas non posse mitius proscribi, quam abstinendo ad summum a nota hæreseos; scilicet iis inurendas esse cæteras inferiores notas. Unde Innocentius XI, per litteras in forma

brevis datas die 11 aprilis ejusdem anni 1682, improbat, rescidit et cassavit quæ in dictis comitiis peracta fuerant, eaque perpetuo irrita et inania declaravit. Alexander VIII, ejus successor, solemniori constitutione, quæ incipit *Inter multiplices*, data 4 augusti 1690, sic decernit: « Motu proprio et ex certa scientia et matura deliberatione nostris, deque Apostolicæ potestatis plenitudine, omnia et singula quæ tam quoad extensionem juris regaliam, quam quoad declarationem de potestate ecclesiastica, ac quatuor in ea contentas propositiones in supradictis comitiis Cleri Gallicani anno 1682 habitis acta et gesta fuerunt, cum omnibus et singulis mandatis, arrestis, confirmationibus, declarationibus, epistolis, edictis et decretis, a quibusvis personis sive ecclesiasticis sive laicis, quomodolibet qualificatis, quavis auctoritate et potestate fungentibus, editis seu publicatis ¹,... ipso jure nulla, irrita, invalida, inania, viribusque et effectu penitus omnino vacua ab ipso initio fuisse et esse ac perpetuo fore, neminemque ad illorum seu cujuslibet eorum, etsi juramento vallata sint, observantiam teneri, ... tenore præsentium declaramus et decernimus. Et nihilominus, ad abundantiorum cautelam, et quatenus opus sit, acta et gesta præfata aliæque præmissa omnia, motu, scientia, deliberatione et potestatis plenitudine paribus, improbamus, cassamus, irritamus et annullamus, viribusque et effectu penitus et omnino vacuumus, et contra illa deque eorum nullitate coram Deo protestamur. » Viris ecclesiasticis qui his comitiis adfuerant et quos postea ad sedes episcopales sive novas sive aliores rex designavit, Innocentius XII bullas institutionis canonicæ concedere recusavit, nisi per supplices litteras ei obtestarentur se de gestis hujusmodi « vehementer quidem et supra id quod dici potest ex corde dolere. » Tandem Ludovicus XIV, qui Declarationem omnibus tradi et ab omnibus teneri jusserat, ipse ad

1. Hæc verba referuntur ad mandata regia, parlamentorum arresta et epistolas episcopales quibus Declarationem acceptandam et observandam esse fuerat decretum.

eumdem Innocentium XII testificatus est se mandasse ut nemo edictum hac de re datum observare teneretur.

Omissis pluribus aliis Sanctæ Sedis super hac infausta Declaratione condemnationibus, subjungendum est hic iudicium de ea latum a Pio VI, in constit. *Auctorem fidei*, data 28 augusti 1794, qua reprobantur et rescinduntur acta et decreta synodi Pistoriensis anno 1786 habitæ: « Neque silentio prætereunda, inquit, insignis ea fraudis plena synodi temeritas, quæ pridem improbatam ab Apostolica Sede conventus Gallicani declarationem anni 1682 ausa sit, non amplissimis modo laudibus exornare, sed quo majorem illi auctoritatem conciliaret, eam in decretum *de Fide* inscriptum insidiosè includere, articulos in illa contentos palam adoptare, et quæ sparsim per hoc ipsum decretum tradita sunt, horum articulorum publica et solemni professione obsignare. Quo sane, non solum gravior longe se nobis offert de synodo, quam prædecessoribus nostris fuerit de comitiis illis exostulandi ratio, sed et ipsimet Gallicanæ Ecclesiæ non levis injuria irrogatur, quam dignam synodus existimaverit cujus auctoritas in patrocinium vocaretur errorum quibus illud est contaminatum decretum. Quamobrem, quæ acta conventus Gallicani, mox ut prodierunt, prædecessor nostervenerabilis Innocentius XI, per litteras in forma brevis die 11 aprilis anni 1682, post autem expressius Alexander VIII, constitutione *Inter multiplices*, die 4 augusti anni 1690, pro apostolici sui muneris ratione, improbarunt, resciderunt, nulla et irrita declararunt; multo fortius exigit a nobis pastoralis sollicitudo recentem horum factam in synodo tot vitis affectam adoptionem, velut temerariam, scandalosam, ac præsertim, post edita prædecessorum nostrorum decreta, huic Apostolicæ Sedi summopere injuriosam, reprobare ac damnare, prout eam præsentī hac nostra constitutione reprobamus et damnamus, ac pro reprobata et damnata haberi volumus. »

Hæc tam infausta quam celebris Declaratio, primatui Pontificis Romani infensissima, ultimo telo per constit. *Eterni Patris* synodi Vaticanæ confixa, prorsus interempta

et exanimis jacet, cui, si iterum in iudicium formaliter adduceretur, nota *hærescos* certo inureretur.]

ARTICULUS IX

Utrum doctrina Declarationis anni 1682, ipsaque Declaratio, Ecclesiæ Gallicanæ merito fuerint attributæ?

[*Resp. negative.*

Prob. factis historicis.

1° Ante concilium Constantiense, id est ante annum 1413, prorsus inaudita erat, in Galliis sicut et in cæteris regionibus, doctrina in Declaratione anni 1682 expressa. Ab omnibus admittebatur definitio concilii Lugdunensis II, anni 1274, scilicet: « Ipsa quoque Sancta Romana Ecclesia summum et plenum primatum super universam Ecclesiam obtinet, quem se ab ipso Domino in beato Petro, Apostolorum principe sive vertice, cujus Romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse, veraciter et humiliter recognoscit. Et sicut præ cæteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et si quæ de fide subortæ fuerint quæstiones, suo debent iudicio definiri... Et eidem omnes Ecclesiæ sunt subjectæ, et ipsarum prælati obedientiam et reverentiam ipsi dant. »

Probatum est supra, ex certis et inconcussis monumentis, doctrinam in actis hujus concilii tam clare consignatam ubique viguisse. Vigebat et in universitate Parisiensi, ut constat testimoniis allatis S. Thomæ, qui in hoc cum magistro suo Alberto Magno concinebat¹. Anno 1387, tota hæc universitas in consistorio, apud Clementem VII, cui tamquam legitimo adhærebat, Romani Pontificis infal-

1. Testimonia plurium doctorum hujus universitatis Angelico posteriorum refert Bouix, *de Papa*, part. II, sect. 2, cap. 3, prop. 53. Hic abundanter quæstio primatus Romani Pontificis doctrinaliter et historice eruditissime tractatur.

libilitatem per magistrum Petrum de Alliaco profitebatur, his verbis : « Sancta Sedes Apostolica ut illa cathedra Petri, supra quam, Hieronymo teste, fundata est Ecclesia, ut habetur in eadem quæstione (causa 24, q. 1, c. 25), cap. *Quoniam vetusto*, et sicut dicit Cyprianus, 93^a dist., can. *Qui cathedram*. De qua Sede in persona Petri Apostoli in ea sedentis dictum est : *Petre, rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*, Luc., xlii, 32. Hæc est igitur ad quam determinatio fidei et approbatio veritatis catholicæ ac hereticæ impietatis detestatio maxime pertinet. » Cum ageret rex Galliæ apud Clementem V, ut prædecessorem suum Bonifacium VIII hæreticum fuisse declararet, non quidem ut Papam, sed ut doctorem privatum, proceres Galliæ, in libello supplicii huic Pontifici ad hunc finem oblato, doctrinam communem sic exprimebant : » Non quæritur de hæresi Papæ quondam *ut Papæ, sed ut privata personæ*. Nec enim ut Papa potuit esse hæreticus, sed ut privata persona. Nec unquam aliquis Papa, in quantum Papa, fuit hæreticus. » In immensum congeri possent catholicorum scriptorum qui ante concilium Constantiense primatum Romani Pontificis et præcipue ejus inerrantiam pro indubitatis habuerunt, nullusque qui contrariæ sententiæ adhæserit usque modo detegi potuit. Quod sic, inter alios eruditos, adnotat Theophilus Raynaudus, in opusculo suo *Αντίδοξα*, punct. xi, tom. xx Operum : « Frustra plures theologos conquirerem, cum possent omnes adduci quotquot ante concilium Constantiense floruerunt. Nam nonnisi a tempore concilii Constantiensis et Basileensis revocata est in controversiam hæc veritas apud catholicos. Sed omnes anteriores unanimiter docuerunt, definitiones pontificias, etiam absque generali concilio editas, facere rem de fide, et omne iudicium de fide finaliter pertinere ad Sedem Apostolicam. Ita diserte Ruardus Tapper, oratione tertia theologica, num. 7. » Idem asserunt Bannez, in 2^{am} 2^e S. Thomæ, quæst. 1, art. 10, concl. 3; Cardinalis de Aguirra, *Defensio cathedræ Petri*, disput. vii, sect. 2, num. 13.

2° Opinionis quæ gallicana dicitur, quæque apud catho-

licos antea inaudita fuerat, authores exstitisse Petrum de Alliaco et Joannem Gersonem, ejus discipulum, affirmat Ballerini, *De potestate ecclesiastica*, appendix, § 12. At existimat hos duos etiam doctores pro contraria doctrina aliquando stetisse, et nonnisi sibi contradicendo ad errorem de Papa in decretis de fide fallibili deflexisse. Et quidem Petrus de Alliaco, in legatione quam universitatis Parisiensis nomine Avenione apud Clementem VII gessit, traditionem antiquam secutus, Christique promissis innixus, affirmavit : « De qua Sede (Romana) in persona Petri in eo sedentis dictum est : *Petre, rogavi pro te, ut non deficiat fides tua*. » Similiter in tractatu quem eidem Clementi et cardinalibus obtulit, eadem Christi promissione laudata, approbat quod in capite *Hæc est fides*, causa 22, q. 1, c. 3, de Sede Romana ab Hieronymo dicitur, scilicet : « Ipsa semper immaculata permansit, et in futuro permanebit. » Infertque statim : « Ex quibus omnibus satis patet, quod ejus nunquam deficit fides, » uti Christus promiserat. Non absimiliter Joannes Gerson, in sermone coram Alexandro V in festo Ascensionis Domini habito, rationem redditurus cur Græca Ecclesia erroribus circa fidem fuerit vitiosa, non autem Latina, Romanæ fidei indefectibilitatem exinde deducit, quia « Latinitas ipsa purior et immaculata sedem habet Petri, pro cujus fide, ne deficeret, specialiter oravit ille qui in omnibus exauditus est pro sua reverentia. » Et ipse, quamvis adulationi tribuat de Romani Pontificis inerrantia doctrinam, eam tamen ante Constantiense concilium communiter receptam testatur his valde attendendis verbis, *De potestate ecclesiastica*, consider. 12 : « Fallor, si non ante celebrationem hujus sacrosanctæ Constantiensis synodi sic occupaverat mentes plurimorum, litteralium magis quam litteratorum, ista traditio, ut oppositorum dogmatizator fuisset de hæretica pravitate vel notatus vel damnatus. » Eadem pluribus in locis recantat. De novitate ergo doctrinæ constat, et id fuit de novo notatum in sessione comitiorum cleri Galliani habita die 26 novembris 1684, a Jansenista Coquelin, ecclesiæ et universitatis Parisiensis cancellario, qui fuit ipse promotor celebris conventus anni 1682.

3° Etsi doctrina a Petro de Alliaco et Joanne Gerson professa post concilium Constantiense a pluribus canonicis et theologis fuerit admissa in Gallis, cæteris nationibus eam respuentibus, falso assereretur eam ab Ecclesia Gallicana fuisse amplexatam. Definitio concilii Florentini de primatu Pontificis Romani, anno 1439, qua doctrina concilii Constantiensis prorsus subvertebatur, ubique fuit acceptata in Ecclesia Latina, et in Ecclesia Gallicana omnino prævaluit. Legitur enim in actibus conventus Cleri Gallicani Melodunensis anni 1579, tit. I constit., qui est de fidei professione: « Operam dabunt ii quibus hæc cura demandata est, episcopi scilicet et eorum vicarii, ut in omnibus synodis, tam diocæsanis quam provincialibus, omnes et singuli, tum clerici tum laici, amplectantur et aperta professione eam fidem pronuntient, quam sancta Romana Ecclesia, magistra, columna et firmamentum veritatis profitetur et colit. Ad hanc enim, propter suam principalitatem, necesse est omnes convenire ecclesias. »

Hanc doctrinam ab universitate Parisiensi teneri, testis est Mauclerc, doctor Sorbonicus, qui in celebri suo opere *de Monarchia*, anno 1622 edito, tit. I, scribebat: « Illud præ nobis in conscientia tamquam verum et catholicum ferre debemus et animo constanti vereque christiano firmiter asserendo testari: Romanum Pontificem aliquid in spectantibus ad fidem, quatenus supremus universalis Ecclesiæ doctor est, definire non posse, quod errore sit aliquo commaculatum. » In fulcimentum hujus sententiæ invocat auctoritatem S. Thomæ, idem pluribus in locis docentem, cujus testimonia supra fuerunt adducta.

Conventus Cleri Gallicani anni 1625 infallibilitatem Pontificis Romani aperte professus fuerat. Ejus acta fuerunt suppressa a posteriori conventu, non ad delendam hanc professionem, ut quidam affirmarunt, sed quia ibi querelæ contra episcopos motæ ad solas synodos provinciales deferebantur, et periculum erat ne hæc attributio reprobaretur et damnaretur a Sede Apostolica, cujus juri-

bus hujusmodi decisione derogabatur¹. In epistola anno 1651 ad Innocentium X missa, qua judicio Sanctæ Sedis quinque jansenianæ propositiones deferebantur, octoginta quinque episcopi gallicani scribunt: « Majores causas ad Sedem Apostolicam referre solemnissimæ Ecclesiæ mos est, quem fides Petri nunquam deficiens perpetuo retineri pro jure suo postulat. Equissimæ huic legi obsequentes, de gravissimo circa religionem negotio Sanctitatis Tuæ scribendum esse censuimus. » Cum Innocentius X quinque propositiones ipsi delatas constitutione sua *Cum occasione*, 9 junii 1653, condemnasset, iterum ad eum scripsere Galliæ episcopi, die 13 julii ejusdem anni, in hunc modum: « Optata pervenit ad nos tandem constitutio illa qua Vestræ Sanctitatis auctoritate quid sentiendum sit de quinque propositionibus... perspicue decernitur... Hujus doctrinæ (catholicæ) lucem, recentioris illius auctoris (Jansenii) disputationibus obscuratam, pristino nitore restituit, juxta veterem fidei regulam... prolatum a Sanctitate Vestra, postulantis compluribus Galliarum episcopis, decretum... Enimvero vetustæ illius ætatis Ecclesiæ catholice... perspectum habebat, non solum ex Christi Domini nostri pollicitatione Petro facta, sed etiam ex actis priorum Pontificum, et ex anathematismis adversus Apollinarium et Macedonium, nondum ab ulla synodo damnatos, a Damaso paulo antea jactis, judicia pro sancienda regula fidei a summis Pontificibus lata, super episcoporum consultatione, sive suam in actis relationibus sententiam ponant, sive omittant, prout illis collibuerit, divina æque ac summa per universam Ecclesiam auctoritate niti: cui christiani omnes ex officio ipsius quoque sententia ac fide imbuti, etc. » Quo nihil expressius declarari poterat. Idem antistites Parisiis congregati, eadem die ad reliquos Galliæ archiepiscopos et episcopos litteras direxerunt, quibus eandem profitebantur doctrinam.

1. Cfr. Zaccariam, *Antifebronius vindicatus*, dissert. v, cap. 2, n. 4.